

## מדיניות

## יצחק רבין

## יהדות

## מאיר לנסקי

אם איש העולם של תשל"א היה האדם שגילה את האמת לאומה האמריקאית, הרי איש-המדיניות של ישראל היה האדם שניסה להנחיל את תחושת האמת להמוני עמו, שטופייהמוח.

במשך שנת תשל"א היה **יצחק רבין** מופקד על המיגור הקשה והגורלי ביותר ביחסיה החוץ של ישראל: הקשר עם הידידה החשובה היחידה שנשארה למדינה. תוך כדי כך חזר והזהיר את הממשלה ואת הציבור שידי דות ארצות-הברית עלולה להתמוטט בשעת-מיבחן היס טורית: אם תפרוץ מלחמה, וברית-המועצות תילחם בצד השני.



הרמטכ"ל של מלחמת ששת-הימים היה יותר ממדינאי נבון ואחראי. הוא היה הדבר הנדיר ביותר בעולמם של עסקנים, פוליטיקאים, דיפלומטים: אדם בעל תוס'לב מושלם, A Man of Integrity.

הוא שילם מחיר יקר עבור תכונה זו. גולדה מאיר, שהיתה הפטרונית שלו, הפרה את הבטחתה לצרף אותו לממשלה. מערכת-התעמולה הגדולה של הימין ומשה דיין השמיצו אותו, ניסו להגדירו כ"גיבור רטרואקטיבי" ולשלוף ממנו גם את חלקו במלחמת ששת-הימים.

האיש שכבש את השטחים, ראה את הסכנה שבהחזקת השטחים. האיש אשר עבר-אל-נאצר, "חיכה לו", הבין את החשיבות העליונה שביצירת ריקמת-ימים חדשה בין שני העמים. הוא ייצג את הדיעה שהדבר החשוב באמת אינו היכן יהיה הגבול, אלא שיהיה זה גבול פתוח בין ישראל והעולם הערבי.

הוא היה אדם בודד מאוד בצמרת המימסד.

כמו בשנה הקודמת, הוסיפו יהודי ברית-המועצות להיאבק על זכותם להגר לישראל. בארץ ובעולם הוסיפו להיערך שביחות הרעב השבת, שנתנו לתש"ל את איש-היהדות **יאשה קאזאקוב**. ברית-המועצות הוכיחה את רגישותה לנושא על-ידי הזמנת משלחת של **ששת מומלצי רק"ח** מישראל.

אולם המאורע המרכזי, שהעמיד במיבחן את היחסים בין ישראל ובין יהודי העולם היה בלתי-צפוי עוד בראשית תשל"א.



לפתע נסתבר לאזרחי ישראל כי יהודים שולטים בעולם הפשע המאורגן בארצות-הברית, וכי מלכי הפשע עולים במאורגן לישראל — במגמה ברורה למצוא בארץ לא רק מיקלט בטוח, אלא גם מרכז נוח לפעילותם הבינלאומית.

עד כה נבחנו חוקה-שבות רק בוויכוח הגדול על "מיהו יהודי". רק פעם התעוררה בעבר שאלת מעמדו של יהודי שחטא בארץ מולדתו — בפרשה הטראגית של איש-השנה תשכ"ב, **ריברט סובלן**.

השנה התלקח ויכוח עקרוני, מוסרי ופוליטי סביב השאלה: האם יש להעניק אורחות **למאיר לנסקי**, הבוס של סינדיקאט הפשע הבינלאומי, אחרי שעמיתו, **ג'ו ספאשר**, כבר קיבל אורחות בשקט לפני שנים? בתום תשל"א, לא הוכרעה השאלה — ולחצים עצומים, מטעם אילי-ההון היהודיים הקשורים בעולם הפשע, הופעלו לטובת האיש.

## עיתונות

## רן כיסלו

## ספרות

## אורי אורלב

העיתונאים של תשל"א בלטו פחות בגילוי סקופים מרעישים, מאשר ביצירת פרשות שבהן מילאו הם עצי מם תפקידים מרכזיים.

הכתב הצבאי של מעריב, **אזי לנדאן**, נעצר כחשוד בקשר עם פריצה, כתב הארץ, **יגאל לביב**, עמד במרכז שערוריה מסוג אחר, כאשר הטמין מלכודת לפרקליט אילי-הפשע האמריקאי, וזו פוצצה על-ידי קצין-משטרה רזה בכיר, העתונאית **סילבי קשת**, פוטרה על-ידי הארץ, התנקמה במפטרית בהתנפלות מילולית חסרת-תקדים.

בכל זאת המשיכו מיטב עתונאי ישראל גם השנה למלא את תפקידם החיוני: לדווח על המתרחש, לחשוף את העובדות, להאיר את הנסתר.

האיש שהתבלט השנה בעיתונות היומית בתפקיד זה היה כתב הארץ **רן כיסלו**, שהצטיין באומץ-לב אישי רב כאשר פירסם סידרה על הפשע המאורגן בישראל, בה חשף את עולם החימורים, הונאות, הסחטנות והאלימות, ואת קשריו של עולם זה עם אישים מפלגת תיים וקציני-משטרה. בסוף תשל"א עדיין לא הוסקו המסקנות מגילויים אלה — אך הם זיכו את כיסלו בתואר איש-העיתונות של השנה.



הסיפור הקצר, שהופיע בראשית אוגוסט במסוף הספרותי של הארץ, משך רק תשומת-לב מעטה. הוא נשא את השם "הסינים", ומחברו היה **אורי אורלב**. רק קומץ חובבי-הספרות, הקוראים חומר כזה בעיתונות, סרחו לקראו. חיכתה להם חווייה מוזעזעת.

כי בתיאור פשוט ואכזרי, שוויתר על כל תיחכום והתחכמות, ורק המחבר בן ה-40 את הקורא לתוך דלילה שלא היה ממנה מנוס. היה עליו להחליט, בו במקום, החלטה אישית וגורלית: האם לסכן את חייו, את חיי אשתו וילדיו, כדי להציל ממות ילד ערבי?

אורלב, יליד פולין, ניצול מתנהג-הריכוז ברגן-בלזן שגדל בקיבוץ גניגר, צייר מצב שדמה להפליא למצבו של הפולני המצוי בימי השואה. הסינים כבשו את הארץ, ניגשו להשמדה שיטתית של הערבים. מה תהיה תגובתו של הישראלי המצוי?

בארץ, שבה רק סופרים ומשוררים מעטם התמודדו ביצירותיהם עם שאלות המוסר הבסיסיות, ושבה היה רק ליצירות מעטות ערך בריקיימא, בלט סיפור קצר זה כסלע במישור שטוח. הוא העמיד את הקורא בפני דראי, הכריח אותו לשאול את עצמו: מי אני? מה אני?



## צעיר

## ראובן אברג'יל

## אשה

## פריטי ארויו

היו שתיעבו את הפנתרים השחורים. היו שראו בהם תבורה של דמאגוגים חסרי-מצפון, או בריונים רודפי פירסומת, שונאי-עבודה. היו שעקבו אחרי מעשיהם ב-אדה מסוייגת. והיו המונים מבני עדות-המזרח שהודו עימם בלב שלם. אולם על דבר אחד לא היה ויכוח: היה זה המעשה האתונטי היחידי של צעירים בישראל כי תשל"א, מעשה המרד האחד שבא מקרב המוני הנוער.

הדמות הבלוטת ביותר בקרב הפנתרים היה **ראובן אברג'יל**, שסימל גם את אופיה של התנועה. הוא התנדנד בין קיצוניות למתינות, ניסה למנוע את ניצול האירגון על-ידי עסקנים עדיים וכלנתרים למיניהם, למצוא הגדרה רצינית יותר למגמותיו.

הוא, בראש חבריו, היה הצעיר של השנה.



לב המדינה כולה חדל לרגע מלפעום. כל אשה, כל אדם בישראל התייחרו עם סבלה של אשת-איוב. עולמה של **פריטי ארויו** נהרס תוך דקות מעטות. רגע לפני כן היתה אם מאושרת לשני ילדים חמודים, רעייתו של בעל אהוב, בטיוול של שבת. רגע לאחר מכן היתה אם שכולה, היא עצמה לחמה על חייה.

אדם אחר היה בשבר בדקות אלה. אך פריטי ארויו, כמו בעלה, עמדו במיבחן הנורא. האשה החלימה, והזוג יצא בהחלטה נחושה לבנות מחדש את חייו ואת משפחתו. גם בשעתם הנוראה ביותר, לא דיברו השניים על נקמה, לא חיפשו פורקן במחשבות שחורות. פריטי ארויו היתה ונשארה אשה נאורה — דמות שכל אשה בישראל יכלה להזדהות עימה ולהתגאות בה.



## משפט

## אמנון רובינשטיין

## תיאטרון

## מייקל אלפרדס

בתי-המשפט עמדו על משמתם, אך שום פסקדין עקרוני בעל משמעות לאומית לא ניתן בתשל"א. גם המנגנון המישפטי של המדינה לא הצטיין במעשים בול-טים. התמהמה בפרשת **מאיר לנסקי** ובפרשת הפשע המאורגן המקומי.

המישפטים שבלטו השנה שכנו דווקא באוניברסיטאות. שורה שלמה של פרופסורים למישפט הטיפו לרי פורמות חוקיות, עמדו על מישמר תריות האזרח.

בלטו ביניהם **ראובן ירון**, שתבע את ביטול החוקים המיושנים, **עמום שפירא**, שתבע ביטול החוק נגד ההומוסקסואלים, **דניאל פרידמן**, שחשף את שערוריית חוקייה-מיסים. את הקבוצה כולה סימל הפרופ' סור **אמנון רובינשטיין**, שניהל מאבק רצוף לשינוי חוקים רבים, מחוקי-החירום ועד לחוקי-הנשואין.



בשנה תיאטרונת ארוכה, משעממת ודחוסה בכשלונות מכל הסוגים. האיש היחידי שראוי להתעכב עליו היא הבמאי **מייקל אלפרדס**, שהעמיד את ההצגה האחת שכדאי היה לראותה: מונדרגולה לפי מקיאווילי.

הצלחתו של אלפרדס אינה נמדדת רק בעובדה שזאת היתה הצגה טובה וקופתית כאחד, אלא בכך שהצלחה בארץ בה כל יהודי הוא ראש-ממשלה וכל שחקן הוא לורנס אוליבייה, להעביד בפרך במשך חודשים ארוכים צוות שחקנים, שהתגלה בהצגות קודמות כפושט בהחלט, להוציא מהם טונות של זיעה, לבטל את כל המניארות והאשליות הסטאגיסלובסקיות שלהם ולהגיע אותם על הבימה בצורה שהיא חדשה ורעננה, לפחות לגבי התיאטרון הישראלי.

אלפרדס, הטוען ש"צריך לשאוף ולעשות את הטוב בעיניך ולא את מה שנדמה לך שיהיה טוב בעיני הקהל", שייך לאותו סוג משוגעים המאמינים בסדנאות לתיאטרון, בעבודה מאומצת ובחיפוש מתמיד אחרי דרכים חדשות.

